

Pregled suvremenih izazova u roditeljstvu

Ivana Macuka

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Obala kralja Petra Krešimira IV, br. 2, 23000 Zadar

Sažetak: U ovom se radu daje pregled suvremenih tema u istraživanju roditeljstva, a posebno se razmatraju posljedice roditeljstva na razvoj i prilagodbu roditelja. Polazeći od osnovnih postavki *integrativnog teorijskog modela* (Bronfenbrenner, 1986), suvremena istraživanja roditeljstva razmatraju *utjecaje* i *posljedice roditeljstva*. Ipak se većina istraživanja usmjerava na proučavanje razvojnih ishoda djece, te su takvim pristupom roditelji razmatrani u službi razvoja i najboljeg interesa djeteta. Općenito, izazovi roditeljstva i dobrobit roditelja djece koja su u različitim fazama odrastanja nameću velik broj istraživačkih pitanja, a osobito su nedovoljno istraženi izazovi roditelja djece koja su u razdoblju tzv. predodraslosti ili produljenog odrastanja. Novi istraživački pristupi u području psihologije roditeljstva u Hrvatskoj trebaju biti usmjereni na razmatranje osobnih iskustava i razvoj samih roditelja kao posljedice roditeljstva uz uvažavanje dinamičnosti odnosa unutar obitelji kroz razvojne faze roditeljstva. Dinamika suvremene obitelji, očekivanja i težnje roditelja danas, suočavanje s izazovima pandemije, rapidan tehnološki razvoj i dostupnost informacija samo su neki od čimbenika koji mogu oblikovati subjektivan doživljaj roditeljske uloge. U radu će biti istaknute suvremene spoznaje u području roditeljstva i psihološke dobrobiti roditelja te smjernice koje strana istraživanja ističu, a mogu biti korisne za buduća istraživanja roditeljstva u Hrvatskoj.

Glavne riječi: integrativni teorijski model roditeljstva, optimalno roditeljstvo, psihološka dobrobit roditelja, helikopter roditeljstvo, perfekcionizam roditelja, izgaranje u roditeljskoj ulozi

UVOD

Roditeljska uloga je jedna od najzahtjevnijih životnih uloga koja istovremeno može biti vrlo ispunjavajuća, ali i vrlo zahtjevna i stresna. Za mnoge roditelje je roditeljska uloga izvor zadovoljstva i iskustvo koje doprinosi osjećaju smisla života (Nelson, 2010), međutim za neke je i izrazito zahtjevna i emocionalno iscrpljuju-

ća uloga (Hansen, 2012). Suvremeno roditeljstvo obilježavaju brojne promjene zbog čega su današnji roditelji suočeni s drugačijim očekivanjima, pritiscima i zahtjevima u ispunjavanju svoje roditeljske uloge u odnosu na roditelje prijašnjih generacija. Suvremenu obitelj karakteriziraju promjene u strukturi i dinamici obitelji (npr. sve je više jednoroditeljskih obitelji te obitelji s djecom iz različitih brakova i veza), prisutne su i promjene u odnosima muš-

---

NAPOMENA: Ovaj rad je nastao u okviru institucijskog znanstvenog projekta "Roditeljstvo danas: iskustva i izazovi", koji financira Sveučilište u Zadru (IP.01.2021.10).

karaca i žena u obitelji (koje se očituju u ravnopravnoj uključenosti majki i očeva u odgoju djece) te promjene u sustavu vrijednosti u društvu i shvaćanjima prirode djece i roditeljskog autoriteta (npr. veća usmjerenost na dijete, ali i popustljiv odgoj i prezaštićenost djece danas). Roditeljstvo općenito treba razmatrati kao dinamičan proces koji ima svoje razvojne faze, ovisno o dobi djeteta, te je međuodnos članova obitelji dinamičan i stalno promjenjiv. Stoga su nužne prilagodbe roditeljskog ponašanja djetetovu odrastanju, a iskustva i izazovi roditelja djece u ranom i kasnom djetinjstvu, adolescenciji ili već „odrasle“ djece u razdoblju tzv. predodraslosti ili nadolazećeg odraslog doba zasigurno su različiti. Prilagodba promjenama djetetova odrastanja te očekivanja visokih standarda ponašanja i postignuća suvremeni su izazovi roditelja. Roditeljska se uloga značajno promijenila posljednjih godina (Nelson, 2010; Faircloth, 2014), što je rezultiralo intenziviranjem ulaganja u postizanju uspješnog roditeljstva koje je usmjereno na dijete i koje optimizira djetetov tjelesni, socioemocionalni i kognitivni razvoj. Zaista su posljednjih godina zabilježene promjene u subjektivnom doživljaju roditeljstva te su roditelji danas više zabrinuti oko uspjeha u roditeljskoj ulozi i imaju visoka osobna očekivanja (Nelson, 2010), ali i visoka očekivanja o djetetovim razvojnim postignućima (Eibach i Mock, 2011). Neki roditelji su preokupirani roditeljstvom i težnjom da budu savršeni roditelji, stoga danas u novijim istraživanjima roditeljstva bilježimo konstrukte tzv. roditeljskog perfekcionizma (Kawamoto i sur., 2018), ali i izgaranja u roditeljskoj ulozi zbog intenzivnih roditeljskih iskustava i stresa (Roskam i sur., 2018; Mikolajczak i sur., 2020). Ujedno su dostupni tekstovi i savjeti o pozitivnom roditeljstvu na internetu i društvenim mrežama nerijetko izvor kontradiktornih savjeta, koji dodatno zbunjuju roditelje.

U ovom radu će se kroz ukupno pet poglavlja detaljnije razmotriti i obraditi različite

teme u području roditeljstva, od uvodnog definiranja roditeljstva i roditeljskog ponašanja te suvremenih izazova roditelja (kroz teme prilagodbe djetetovu odrastanju i tzv. intenzivnog roditeljstva i prezaštićivanja djece danas, tj. *helikopter* roditeljstva). Nadalje, u drugom i trećem poglavlju istaknut će se važnost integrativne teorije za razumijevanje utjecaja na roditeljstvo, ali i posljedica roditeljstva, tj. razvojne dimenzije roditeljstva. Poseban naglasak će se pri tome odnositi na opis subjektivnog doživljaja roditeljstva i prilagodbu roditelja roditeljskoj ulozi te će se prikazati zaključci i prednosti suvremenih stranih istraživanja u području prilagodbe roditelja koji mogu biti dobre smjernice za buduća istraživanja osobnih iskustava i razvoja roditelja u Hrvatskoj. Istaknut će se važnost prepoznavanja ponašanja koje odražava izgaranje u roditeljskoj ulozi kao pojavu koja je osobito moguća zbog današnjih pojačanih zahtjeva, stresa i očekivanja od roditelja, osobito tijekom pandemije COVID-a-19. Istaknut će se rezultati recentnih znanstvenih istraživanja uz njihov praktičan doprinos pri kreiranju edukativnih materijala usmjerenih na podršku roditeljima te će se u četvrtom poglavlju navesti postojeći edukativni programi potpore roditeljima u Hrvatskoj. S obzirom na posebne izazove i pritiske s kojima se roditelji suočavaju u današnje vrijeme, u posljednjem, petom poglavlju nalaze se smjernice za buduća istraživanja u Hrvatskoj u području prilagodbe roditelja roditeljskoj ulozi koje bi ostvarile značajan znanstveni doprinos području psihologije roditeljstva.

Definiranje roditeljstva i roditeljskog ponašanja

Pojam roditeljstva je kompleksan te uključuje doživljaj roditeljstva (preuzimanje i prihvaćanje roditeljske uloge), roditeljsku skrb i brigu (zaštitu djece i pomaganje njihova ra-

zvoja) te namjerne postupke i aktivnosti koje roditelji poduzimaju i provode u svojoj ulozi (roditeljsko ponašanje) (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). S obzirom na to da je obitelj djetetov prvi, ali i najvažniji okolinski kontekst za razvoj, brojna se istraživanja bave definiranjem najboljeg načina na koji bi se roditeljsko ponašanje dalo opisati, mjeriti i istraživati te pratiti njegove učinke na djetetov razvoj. U suvremenoj literaturi o roditeljstvu dominiraju različiti *integrativni teorijski modeli*, u kojima roditeljstvo odražava dobro poznati Bronfenbrennerov ekološki model (Bronfenbrenner, 1986) te se ono promatra kao posljedica međusobnih i međuovisnih odnosa djeteta, roditelja i šire socijalne okoline (Belsky, 1984; Martin i Colbert, 1997; van Bakel i Riksen-Waldraven, 2002). Pritom se razlikuju *utjecaji na roditeljstvo* (značajke obiteljskog konteksta, značajke roditelja i značajke djeteta) i *posljedice, tj. rezultati roditeljstva* (razvoj djeteta u različitim aspektima, ali i promjena i razvoj samih roditelja kao posljedice roditeljstva).

Dimenzionalni pristup roditeljskom ponašanju

Istraživanja u domeni roditeljstva su općenito usmjerena na utjecaj roditeljskih odgojnih postupaka i ponašanja na prilagodbu i razvojne ishode kod djece. Ti su odgojni postupci odraz roditeljskih odgojnih vrijednosti i ciljeva (Obradović i Čudina Obradović, 2003), a dobro roditeljstvo se često naziva i „konstruktivnim roditeljstvom“ (Chen i Kaplan, 2001). Roditeljsko ponašanje, koje je u vezi s razvojnim ishodima djeteta, najčešće se opisuje trima bipolarnim dimenzijama – emocionalnom toplinom/hladnoćom prema djetetu, čvrstom/slabom bihevioralnom kontrolom djetetova ponašanja i psihološkom kontrolom/autonomijom (Darling i Steinberg, 1993; Martin i Colbert, 1997; Cummings i sur., 2000; Holden, 2010). Emocionalnost je bipolarna di-

menzija koja se s jedne strane očituje kao podrška, osjetljivost, prihvaćanje, a s druge kao odbacivanje, udaljenost i neprijateljstvo prema djetetu. Ova se dimenzija odnosi na emocije koje roditelj doživljava i pokazuje u odnosu s djetetom. Emocionalno pozitivni i topli roditelji pružaju djetetu podršku i razumijevanje, iskazuju pozitivne emocije i brigu o djetetu te koriste pohvale i objašnjenja u komunikaciji s djetetom. Roditelji koji su emocionalno distancirani skloni su zanemarivanju i odbacivanju djeteta te su neprijateljski raspoloženi prema djetetu. Potrebno je istaknuti *model roditeljskog prihvaćanja i odbijanja* autora Rohnera (2004), koji osobito ističe dimenziju emocionalnosti, tj. prihvaćanje/odbacivanje koje omogućava predviđanje različitih razvojnih ishoda kod djece, neovisno o kulturnom kontekstu (Khaleque i Rohner, 2002).

Koncept kontrole djetetova ponašanja doživio je mnoge promjene, a osobit pomak u razlikovanju dobre i loše roditeljske kontrole i njezinih korelata s razvojnim ishodima djece istaknuo je Barber (1996) ističući potrebu podjele dimenzije kontrole na psihološku i bihevioralnu kontrolu. Dok je bihevioralna kontrola adekvatna jer roditelji postavljanjem pravila ponašanja nastoje regulirati djetetovo ponašanje, osobito nepoželjne oblike ponašanja, psihološka kontrola je nepoželjni oblik kontrole koja se očituje u manipuliranju djetetovim ponašanjem kritiziranjem, stvaranjem osjećaja krivnje te omalovažavanjem djetetovih osjećaja i otežava proces psihološke nezavisnosti djeteta (Keresteš i sur., 2012; Macuka, 2011; Macuka i sur., 2012). Aspekti ovih različitih dimenzija roditeljstva dolaze do izražaja u svakodnevnim interakcijama s djecom i utječu na odnos roditelja i djeteta.

Potrebno je istaknuti kako suvremeno shvaćanje roditeljstva uključuje podjednako i majke i očeve, odnosno majke i očevi doprinose u odgoju djeteta važnim, ali različitim dijelom. Roditeljska uloga majki i očeva zasi-

gurno se razlikuje, međutim čak i u društvima s visokim stupnjem ravnopravnosti muškaraca i žena, majke su i dalje više uključene u odgoj djece (Gronlund, 2007). Možemo istaknuti kako se posljednjih godina bilježe važne promjene u korist ravnopravnosti majki i očeva zbog sve veće uključenosti očeva u odgoj i obrazovanje djece (Đorđević i Maksimović, 2022). Međutim, i dalje se često navodi kako je roditeljstvo najviše rodno tipizirana društvena uloga u odrasloj dobi (Koivunen i sur., 2009.; Nentwich, 2008.; Liss i sur., 2013; Baranović i Leinert Novosel, 2011). Istraživanja roditeljstva danas se nezavisno usmjeravaju na iskustva očeva i majki, analiziraju se razlike u roditeljskom ponašanju i prilagodbi roditeljskoj ulozi očeva i majki, ali i njihovim nezavisnim doprinosima razvojnim ishodima kod djece.

Prilagodba promjenama u djetetovu odrastanju

Izazovi roditeljstva i dobrobit roditelja djece koja su u različitim fazama odrastanja važna su istraživačka tema jer su promjene u odnosu roditelja i djece odraz tjelesnog, kognitivnog i emocionalnog razvoja djeteta. Odnosno, prilagodba promjenama u djetetovu odrastanju poseban je izazov za roditelje jer se trebaju prilagoditi stupnju razvoja djeteta i njegovim potrebama u različitim razvojnim razdobljima. Primjerice, u ranom je djetinjstvu dobro roditeljstvo orijentirano na zdrav socioemocionalni razvoj djeteta kroz roditeljevu osjetljivost na djetetove potrebe, prihvaćanje i dostupnost te brigu o djetetovoj sigurnosti i organizaciji okoline koja je poticajna za razvoj i učenje. U predškolskom je razdoblju dobro roditeljstvo usmjereno i na razvoj društvenosti, tj. djetetovih socijalnih vještina, te na poticanje djetetove nezavisnosti (Obradović i Čudina-Obradović, 2003). Nadalje, dobro roditeljstvo u djetetovu osnovnoškolskom razdoblju usmjereno je na razvoj emocionalne

regulacije, socijalne prilagodbe i dobrih odnosa s vršnjacima, prosocijalnog ponašanja, intelektualnog razvoja i pozitivne slike o sebi (Martin i Colbert, 1997). Razdoblje djetetove adolescencije može donijeti dodatne zahtjeve roditeljima te većina roditelja u tom periodu odrastanja djeteta zamjećuje promjene u odnosu i komunikaciji s djetetom. Međutim, i u toj se fazi roditeljstva ističe važnost komunikacije s djetetom, uključivanje djeteta u zajedničko odlučivanje, uključenost roditelja u školu, izražavanje međusobnog poštovanja i ljubavi u odnosu roditelj-dijete itd. (Obradović i Čudina-Obradović, 2003). Pri razmatranju kvalitativnih promjena u kontroli u funkciji djetetova odrastanja ističe se koncept roditeljskog nadzora autora Rileya i Steinberga (2004). Autori osobito ističu važnost njegovanja povjerenja i dobre komunikacije s djetetom u razdoblju adolescencije koja prethodi dobrovoljnom samootkrivanju roditeljima te se efikasan nadzor djetetova ponašanja postiže upravo otvorenim razgovorom i raspravom. U razdoblju adolescencije dobrovoljno samootkrivanje pruža informacije roditeljima o djetetu, njegovu razvoju, ali i brigama i poteškoćama s kojima se dijete suočava tijekom odrastanja, a uz podršku roditelja dijete preuzima veću odgovornost za vlastito ponašanje (Tokić, 2008). Odnosno, starija djeca sve više preuzimaju kontrolu nad svojim ponašanjem i dobrovoljno izvještavaju roditelje o svojim aktivnostima. U suprotnom, kada roditeljski nadzor nije usklađen s razvojem djeteta te i dalje roditelji koriste izravne oblike kontrole, mogu nastati određeni problemi u komunikaciji i odnosu roditelja i djeteta te posljedično i rjeđe samootkrivanje djeteta roditelju. Danas je naglašena i prihvaćena aktivna uloga djeteta u socijalizacijskom procesu te je istraživački interes pomaknut s roditeljskih postupaka izravne kontrole djetetova ponašanja na kvalitetu odnosa i komunikaciju između djeteta i roditelja, osobito u razdoblju djetetove adolescencije (Kerr i Stattin, 2000). Raz-

matrajući različita razdoblja odrastanja djeteta, roditelji često navode kako im je razdoblje adolescencije djeteta jedno od najzahtjevnijih faza roditeljstva zbog intenzivnih promjena u razvoju djeteta koje utječu i na njihov odnos s djetetom. Neki autori navode da djetetovu adolescenciju, osobito ranu, teže proživljavaju roditelji nego djeca (Steinberg, 2001). U nizu istraživanja navodi se kako je uistinu djetetova adolescencija jedno od najizazovnijih razdoblja roditeljstva u kojem roditelji svoju roditeljsku kompetentnost procjenjuju najnižom (Steinberg, 2001). U istraživanju u Hrvatskoj također se navodi kako je učestalost sukoba adolescenata i roditelja zaista važan korelat osjećaja roditeljske kompetentnosti (Keresteš i sur., 2011). Općenito učinkovito roditeljstvo u razdoblju djetetove adolescencije predstavlja ravnotežu između povezanosti i odvajanja, a dobar odnos između roditelja i adolescenata doprinosi autonomiji adolescenata i predviđa dobru prilagodbu, tj. visoko samopouzdanje, samokontrolu, školski uspjeh i socijalnu kompetenciju (Raboteg-Šarić i Sakić, 2014).

Na temelju brojnih istraživanja jasno je istaknuto da su konstelacija roditeljskih karakteristika koja uključuje emocionalnu podršku, postavljanje visokih standarda, ali i prilagođen stupanj kontrole i autonomije te jasna, dvosmjerna komunikacija *optimalan stil roditeljstva* koji omogućuje djeci razviti odgovornost, kooperativnost, psihosocijalnu zrelost i akademsku uspješnost. Pri tome se dobrobit djece uobičajeno definira i ispituje u obliku prethodno navedenih optimalnih razvojnih ishoda. Održavanje optimalnog stila roditeljstva, osobito tijekom odrastanja djece, zahtijeva posebne prilagodbe i iznimno je zahtjevno za roditelje. Neravnoteža u očekivanjima može dovesti do razmirica i teškoća u odnosu roditelja i djece jer su stavovi o djeci i razdobljima djetetova razvoja važna komponenta subjektivnog doživljaja roditeljske uloge, ali i odrednica roditeljskog ponašanja (Holden, 2010).

Novi trendovi u roditeljskom ponašanju – helikopter roditeljstvo

Promjene u roditeljskom ponašanju koje su zamijećene u novijim istraživačkim radovima kao način zaštite djeteta su tzv. *helikopter roditeljstvo* ili pretjerana zaštita djeteta. Helikopter roditeljstvo je pojam koji se odnosi na roditelje koji „lebde“ iznad svoje djece, odnosno koji spremno čekaju „sletjeti“ i riješiti sve njihove probleme (LeMoyne i Buchanan, 2011). Ponekad se naziva i „omotavanje u pamuk“ jer tzv. helikopter roditelji ne žele da njihova djeca iskuse bilo što negativno, štite ih od svega te na taj način dugoročno potkopavaju otpornost vlastitog djeteta. Taj stil roditeljstva karakterizira razvojno neprikladna količina uključenosti roditelja u djetetov život (Schiffirin i sur., 2014), često interveniranje u rješavanje problema i vršnjačke odnose njihove djece (Segrin i sur., 2012). Navodi se da je takvo ponašanje roditelja zapravo oblik prekomjernog roditeljstva (engl. *overparenting*), za koje je karakteristična pretjerana uključenost roditelja u živote njihove djece (Bradley-Geist i Olson-Buchanan, 2014). Helikopter roditeljstvo dijeli sličnost s ranije opisanom biheviornom i psihološkom kontrolom, ali neki navode kako je ono zaseban konstrukt koji opisuje specifičan oblik kontrole i uključenost roditelja (Padilla-Walker i Nelson, 2012). U većoj mjeri povezuje se s biheviornom kontrolom djetetova ponašanja, a pretpostavlja se da su negativne posljedice odraz dobne neprimjerenosti specifične roditeljske zaštite (Schiffirin i sur., 2014). Naime, kada su razvojno neprimjereni, neki oblici biheviornalke kontrole mogu se percipirati kao psihološki oblici kontrole (Soenens i sur., 2010). Ako roditelji pretjerano ograničavaju ponašanje svoje djece kako bi ih zaštitili, posljedično hrane ovisnost djece o njihovoj pomoći. Odnosno, djeca se češće osjećaju nesposobnom za samostalno funkcioniranje i oslanjaju se češće na vlastite roditelje za po-

moć (Liss i Schiffrin, 2014; Padilla-Walker i Nelson, 2012). Ova ovisnost može biti posebno štetna starijoj djeci koja prirodno trebaju težiti emocionalnoj i ponašajnoj neovisnosti od roditelja (Arnett, 2000; Kakihara i sur., 2010; Padilla Walker i Nelson, 2012). Općenito, u obiteljima u kojima roditelji koriste kontrolu i zaštitu koja je pretjerana s obzirom na razvojnu razinu djeteta, mogu se pojaviti negativne razvojne posljedice za dijete. Odnosno, takvim roditeljskim pristupom ometa se razvoj dječje otpornosti i sposobnosti suočavanja s problemima u životu, potencijalno uzrokujući i anksioznost i druge probleme mentalnog zdravlja kod djece (Segrin i sur., 2013). U tom pogledu istraživanja među djecom i adolescentima potvrđuju da je roditeljsko prezaštićivanje čimbenik rizika za psihosocijalne poteškoće, uključujući sniženo samopoštovanje, emocionalne i ponašajne probleme (Roelofs i sur., 2006) te koči psihološke potrebe „odrasle“ djece za autonomijom, povezanošću i kompetencijom (Schiffrin i sur., 2019). Istraživanja navode da pretjerano zaštitničko roditeljstvo negativno utječe i na kvalitetu komunikacije roditelj-dijete (Segrin i sur., 2012) i zdrav razvoj odnosa s vršnjacima (Van Ingen i sur., 2015) te predviđa internalizirane probleme djece (Schiffrin i sur., 2014). Istraživanja u ovom području često koriste teoriju *samodeterminacije* (Ryan i Deci, 2017) u objašnjenju zašto je pretjerano zaštitničko ponašanje roditelja štetno za psihosocijalnu prilagodbu djece i mladih (Schiffrin i sur., 2014). Naime, prema navedenoj teoriji ističu se tri potrebe koje su urođene svim ljudima i koje su nužne za zdrav razvoj i funkcioniranje, a to su potreba za kompetentnošću (osjećaj sigurnosti u sebe), povezanošću (osjećaj povezanosti s važnim ljudima) te samoodređenjem (autonomija i osobni izbor). Središnja postavka ove teorije jest da je zadovoljavanje temeljnih psiholoških potreba pojedinca ključno za njegovu psihološku dobrobit i mentalno zdravlje. Nezadovoljavanje navedenih psiholoških po-

treba očituje se u iskustvima neadekvatnosti i neuspjeha, usamljenosti i socijalnog otuđenja (Ryan i sur., 2016). Odnosno, kada su roditelji pretjerano zaštitnički usmjereni, njihova se uključenost može doživjeti kao nametljiva i neželjena te posljedično koči prirodnu potrebu za autonomijom. Osim toga, pretjerano pomaganje starijem djetetu u rješavanju problema može ugroziti osjećaj kompetentnosti djeteta te djeca mogu percipirati da ljubav njihovih roditelja ovisi o lojalnosti i prisilnom oslanjanju na roditeljske savjete, čime se posljedično smanjuje i kvaliteta odnosa roditelja i djeteta (Soenens i sur., 2010).

Također i trendovi u razvoju odrasle djece (rastuća uključenost mladih u visoko obrazovanje, sve kasnije definiranje karijere te odgađanje braka i roditeljstva) utječu na promjene dobnih očekivanja razvojnih zadataka i uloga, što posljedično rezultira povećanom raznolikošću u razvoju te duljom ovisnošću o roditeljima (Nelson i sur., 2007; Padilla-Walker i sur., 2019). Rijetka su istraživanja usmjerena na odnose roditelja i „odrasle“ djece u razdoblju predodraslosti te je posebno važno zahvatiti percepciju roditelja o nadolazećoj odrasloj dobi njihove djece. Naime, istraživanja upućuju na to da se većina mladih u razdoblju od 18 do 25 godina ne smatra odraslima i živi s roditeljima (Nelson i Barry, 2005; Nelson i sur., 2015) te je općenito za mnoge mlade u industrijaliziranim državama prijelaz u odrasle uloge značajno produljen. Iako ti mladi nisu više u adolescentskoj dobi, put u odraslu dob im nije jasno definiran te nisu još u potpunosti preuzeli odrasle uloge koje su tipične za odraslu dob, primjerice ekonomska nezavisnost od roditelja te tranzicija u bračnu i roditeljsku ulogu. S obzirom na ambivalentnost koju mladi osjećaju u tom periodu života, i roditelji su jednako zbunjeni kako gledati na to razdoblje djetetova života. Iako je malo istraživanja usmjereno na proučavanje odnosa između roditelja i djece u razdoblju predodraslosti (Nelson i sur., 2007),

neminovno je da su roditelji i dalje važni čimbenici u životima svoje odrasle djece. Potrebno se usmjeriti i na izazove odnosa u toj fazi roditeljstva te ispitati kvalitetu odnosa i razloge (ne)slaganja između roditelja i odrasle djece.

Važnost integrativne teorije za razumijevanje utjecaja na roditeljstvo

---

U okviru *integrativnog teorijskog modela* (Bronfenbrenner, 1986) razmatraju se različiti *utjecaji na roditeljstvo*, najčešće značajke obiteljskog konteksta te individualne osobine roditelja i djeteta. Naime, roditeljsko ponašanje je višestruko determinirano, a među specifičnim modelima (kojima je konceptualni okvir Bronfenbrennerova teorija ekoloških sustava) nastoje se objasniti priroda i determinante te posljedice roditeljskog ponašanja. Belsky (1984) je bio jedan od prvih istraživača koji su predložili teorijski model determinanti roditeljstva. U tom području istaknut je Belskyjev model (*Procesni model determinanti roditeljskog ponašanja*, Belsky, 1984) te model autorica Martin i Colbert (1997), koji ističu tri skupine determinanti roditeljstva: *individualne osobine roditelja* (spol, osobine ličnosti, razvojnu povijest koja se odnosi na njihove odnose s vlastitim roditeljima, zatim njihova znanja i uvjerenja o dječjem razvoju i roditeljskom ponašanju), *karakteristike djeteta* (temperament, spol, dob i sposobnosti djeteta) i *kontekstualne činitelje* (bračni odnos, socijalnu mrežu i radno mjesto roditelja, socioekonomski status: obrazovanje roditelja, prihode, zaposlenost; strukturu obitelji: broj članova obitelji, broj djece u obitelji, prisutnost jednog ili oba roditelja, redoslijed rođenja i razmak među djecom) te kulturne činitelje. Mnoga istraživanja i u Hrvatskoj koriste navedeni model kao konceptualni okvir u definiranju različitih rizičnih i zaštitnih čimbenika

koji utječu na roditeljsko ponašanje i na različite razvojne ishode djece (Burić i sur., 2008; Macuka, 2007; Macuka, 2011; Keresteš, 2001; Macuka i Burić, 2015; Sočo i Keresteš, 2011; Macuka i sur., 2012).

Važnost integrativne teorije za razumijevanje posljedica roditeljstva (prilagodba roditelja roditeljskoj ulozi)

Integrativni teorijski model (Bronfenbrenner, 1986) posebnu pažnju posvećuje i razmatranju *posljedica roditeljstva*, tj. razvoju različitih pozitivnih i negativnih razvojnih ishoda djeteta, ali i promjenama kod roditelja.

Subjektivan doživljaj roditeljske uloge, kao posljedica roditeljskih iskustava, najčešće se opisuje i ispituje trima dimenzijama: roditeljskim zadovoljstvom, zahtjevima roditeljske uloge i stresom te osjećajem roditeljske kompetencije. Roditeljsko zadovoljstvo obuhvaća zadovoljstvo odnosom s djetetom, zadovoljstvo vlastitom uspješnošću u ulozi roditelja, zadovoljstvo potporom bračnog partnera u roditeljskoj ulozi, ali i zadovoljstvom ponašanjem djeteta. Zahtjevi i stres u roditeljskoj ulozi obuhvaćaju vanjske pritiske na roditelja da ostvari roditeljsku ulogu u skladu s očekivanjima i normama društva, ali i unutarnji doživljaj roditelja o mogućnostima ispunjavanja zahtjeva roditeljske uloge u skladu s vlastitim očekivanjima i osobnim normama. Posljednja dimenzija, subjektivan doživljaj roditeljske kompetencije, osjećaj je roditelja koliko je sposoban i uspješan kao roditelj te često uključuje samoprocjene roditeljskih znanja i vještina, lakoće odgajanja, samoučinkovitosti i samopoštovanja uz osjećaj da se adekvatno nadzire proces odgoja djeteta (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Doživljaj roditeljstva na-

ravno ovisi o spolu i dobi roditelja i djece, o kvaliteti partnerskih odnosa, ali i o društvenim okolnostima (Lacković-Grgin, 2011). Važnost pozitivne procjene zadovoljstva i kompetentnosti u roditeljskoj ulozi očituje se u činjenici da roditelji koji se smatraju kompetentnima više uživaju u roditeljstvu te su i spremniji osigurati poticajno okruženje za razvoj svog djeteta (Lacković-Grgin, 1994).

Ranija istraživanja prilagodbe roditelja roditeljskoj ulozi su se usmjerila na ispitivanje roditeljskoga stresa povezanog sa zahtjevima roditeljske uloge (Abidin, 1992). Pri tome su se razmatrali uzroci roditeljskog stresa, ali i psihološke posljedice stresa na roditelje. Istraživanja u tom području usmjerila su se na razumijevanje izvora stresa kod roditelja i često su obuhvaćala ekonomske prediktore, primjerice siromaštvo i nezaposlenost roditelja, ali i osobine roditelja i obilježja obitelji te osobito izazove i stres roditelja djece s teškoćama u razvoju (Profaca i Arambašić, 2004; Smojver-Ažić i Martinac Dorčić, 2010; Delale, 2011; Milić Babić, 2012). Nedvojbeno postoje brojni čimbenici koji određuju uspješnost prilagodbe na roditeljstvo i kvalitetu odnosa s djetetom. Često se subjektivan doživljaj roditeljstva istražuje u kontekstu prilagodbe roditelja roditeljskoj ulozi te se pri tome mjere dvije komponentne -zadovoljstvo roditeljskom ulogom i samoprocjena roditeljske kompetentnosti.

Kako je već istaknuto, u kontekstu prilagodbe roditelja roditeljskoj ulozi fokus je na osobnoj percepciji roditeljske kompetentnosti jer utječe na ponašanje roditelja, ali i kvalitetu roditeljstva (Holden, 2010). Roditeljska kompetentnost se do sada proučavala u različitim fazama roditeljstva, u razdoblju djetinjstva djeteta (Townshend i sur., 2016; Reić Ercegovac 2010) te u razdoblju djetetove adolescencije (Keresteš i sur., 2011), a najčešće iz percepcije roditelja o vlastitoj uspješnosti u roditeljskoj ulozi (Ohan i sur., 2000; Stattin i sur., 2015; Mandarić Vukušić, 2018). U novijim se rado-

vima istraživači usmjeravaju na noviji koncept tzv. svjesnosti u roditeljstvu (engl. *mindful parenting*) s obzirom na povezanost s doživljajem roditeljstva (McCaffrey, 2015) i roditeljskim odgojnim postupcima (Duncan i sur., 2015). Prema modelu tzv. svjesnog roditeljstva (Duncan i sur., 2009) biti „*sada i ovdje*“ u kontekstu roditeljstva podrazumijeva usmjeravanje pažnje na aktualan trenutak prilikom interakcije roditelj-dijete. Taj multidimenzionalni konstrukt uključuje aktivno i pažljivo slušanje, prihvaćanje sebe i djeteta, emocionalnu svjesnost i samoregulaciju u roditeljstvu te razumijevanje emocija u odnosu s djetetom.

S obzirom na to da se od samog rođenja djeteta roditelji suočavaju sa širokim rasponom svakodnevnih obveza (npr. briga oko prehrane, domaćih zadaća, slobodnih aktivnosti), akutnih stresora (npr. ispadi bijesa kod mlađe djece, sukobi braće i sestara), pa čak i kroničnih stresora (npr. problemi u ponašanju i zdravstveni problemi kod djece), neki roditelji (zbog pojačanih roditeljskih zahtjeva) mogu iskusiti, s druge strane, i osjećaje nekompetentnosti te posljedično i izgaranje u roditeljskoj ulozi (Mikolajczak i Roskam, 2018). Izgaranje u roditeljstvu je specifičan sindrom koji nastaje zbog trajne izloženosti kroničnom roditeljskom stresu i očituje se u emocionalnoj iscrpljenosti roditelja i udaljavanju od djece, uz osjećaj neučinkovitosti i sumnju u sposobnost da budu dobri roditelji (Mikolajczak i Roskam, 2018). Roditeljski stres i iskustva uznemirenosti koji proizlaze iz zahtjeva u roditeljstvu uobičajena su iskustva roditelja s vremena na vrijeme, a izgaranje u roditeljstvu nastaje kada stres postane kroničan i nadvlada osjećaj roditelja da se može uspješno nositi s izazovima u roditeljstvu (Mikolajczak i Roskam, 2018). Ono se manifestira kroz iscrpljenost povezanu s roditeljskom ulogom i kroz osjećaje konstantnog umora već pri dnevnom ustajanju i suočavanju s vlastitom djecom. Zatim uključuje emocionalno udaljavanje od djece, tj. roditelji

postaju sve manje uključeni u odgoj i odnos s djecom, ulažu minimum u odgoju djecu, a interakcije su ograničene na funkcionalne/instrumentalne aspekte nauštrb emocionalnog odnosa s djetetom. Također se pojavljuje i gubitak osjećaja učinkovitosti u odgoju djece i zadovoljstva u roditeljskoj ulozi zbog čega roditelji osjećaju da ne mogu više mirno i/ili učinkovito rješavati probleme i više ne uživaju biti sa svojom djecom. Prevalencija izgaranja u roditeljskoj ulozi prema nekim stranim istraživanjima iznosi oko 2 do 12% (Roskam i sur., 2018) te se navodi kako to nije uobičajeni roditeljski stres (Lebert i sur., 2018), već dugotrajni odgovor na kronični roditeljski stres (Mikolajczak i Roskam, 2018). U okviru *teorije ravnoteže rizika i resursa* (engl. *The Balances Between Risks and Resources Theory*, Mikolajczak i Roskam, 2018) pokušava se objasniti etiologija izgaranja u roditeljskoj ulozi. Navodi se pri tome kako je izgaranje roditelja posljedica uočenog nesklada između zahtjeva vezanih uz roditeljstvo, uključujući očekivanja roditelja od sebe kao roditelja, i niza odgovornosti u toj ulozi te dostupnosti resursa za ispunjavanje postavljenih zahtjeva i očekivanja (Mikolajczak i Roskam, 2018). Zahtjevi se pri tome identificiraju kao čimbenici rizika koji povećavaju razinu roditeljskog stresa, dok se resursi promatraju kao zaštitni čimbenici koji mogu pomoći u ublažavanju stresa. Čimbenici rizika za izgaranje roditelja uključuju različite osobne karakteristike roditelja i djeteta, ali i različite čimbenike koji su dio obiteljskog konteksta i koji mogu povećati ili umanjiti zahtjeve u roditeljskoj ulozi. Različiti čimbenici koji mogu doprinosti izgaranju u roditeljstvu mogu se kategorizirati u nekoliko kategorija: (1) socio-demografske varijable, (2) značajke djeteta, (3) stabilne osobine roditelja, (4) roditeljska vjervovanja i ponašanja te (5) funkcioniranje obitelji (Mikolajczak i sur., 2018b). Kada postoji neravnoteža između zahtjeva i resursa, uz veću ili dulju izloženost zahtjevima u usporedbi s

pristupom resursima, može doći do izgaranja u roditeljstvu (Mikolajczak i Roskam, 2018). Koncept izgaranja kod roditelja je prvotno istraživan kod roditelja djece s razvojnim i zdravstvenim teškoćama (Lindstrom i sur., 2011), a tek nedavno se ispituje u široj populaciji roditelja (Mikolajczak i sur., 2020; Roskam i sur., 2017; Sorkkila i Aunola, 2020; Griffith, 2020). Blanchard i Heeren (2020) ističu važnost šireg razmatranja ovog konstrukta jer značajke roditeljskog izgaranja utječu na cijeli obiteljski sustav. Primjerice, osjećaj neučinkovitosti i gubitak postignuća u roditeljskoj ulozi može potaknuti emocionalno udaljšavanje roditelja od djece i obrnuto te iscrpljenost povezanu s roditeljskom ulogom. Takvi osjećaji neminovno utječu na odnose s djecom (npr. sukobe i otuđenje), ali također mogu uključivati i teške negativne posljedice za djecu, kao što je zanemarivanje i nasilje prema djetetu (Mikolajczak i sur., 2018). Istraživanja koja istražuju učinke izgaranja u roditeljskoj ulozi još su u začetku, ali postojeća istraživanja dosljedno potvrđuju povezanost izgaranja roditelja sa štetnim roditeljskim ponašanjem (Hansotte i sur., 2020; Mikolajczak i sur., 2019).

Nadalje, u nekim se istraživanjima navodi kako neki roditelji intenzivno brinu i ulažu puno truda da budu savršeni roditelji, što se manifestira u izraženom perfekcionizmu u roditeljskoj ulozi (Snell i sur., 2005). Navedeno također posljedično može dovesti do izgaranja u roditeljskoj ulozi (Lindstrom i sur., 2011). Iako roditeljski perfekcionizam može imati i pozitivne ishode (u smislu povećane brige i uključenosti u odgoj djeteta), on značajno povećava stres roditelja i mogućnost izgaranja (Furutani i sur., 2020; Sorkkila i Aunola, 2020). Posljedično, roditelji se više ne percipiraju kompetentnim i dobrim roditeljima i gube zadovoljstvo u provođenju vremena s djecom (Hubert i Aujoulat, 2018; Roskam i sur., 2018). Neki autori ističu kako roditeljski perfekcionizam treba razmatrati kao višedimenzionalni

konstrukt koji obuhvaća dvije zasebne dimenzije: perfekcionistačke težnje (iznimno visoke standarde postignuća u roditeljstvu) i perfekcionistačke brige (zaokupljenost samokritikom, istaknuta zabrinutost zbog pogrešaka i sumnja u vlastite roditeljske postupke) (Kawamoto i Furutani, 2018). Istraživanja upućuju na to da je roditeljski perfekcionizam snažan čimbenik rizika za izgaranje roditelja (Sorkkila i Aunola, 2020), ali razmatrajući dvije različite dimenzije perfekcionizama kod roditelja (težnje i brige), navodi se kako one nemaju jednake učinke. Preciznije, roditeljske perfekcionistačke brige značajnije predviđaju izgaranje roditelja u roditeljskoj ulozi te upućuju na to kako su upravo one ključna dimenzija osobnosti roditelja koja ih čini ranjivim (Kawamoto i sur., 2018).

Zaključno se može istaknuti kako novija istraživanja izgaranja u roditeljskoj ulozi koja su se usmjerila na razumijevanje toga što neke roditelje čini ranjivima navode da su u najvećem riziku roditelji koji žele biti savršeni roditelji (Kawamoto i sur., 2018), neurotični roditelji slabijih sposobnosti suočavanja sa stresom (Lebert i sur., 2018; Le Vigouroux i sur., 2017; Mikolajczak i sur., 2018a), roditelji koji koriste neadekvatne odgojne stilove (Mikolajczak i sur., 2018) i roditelji koji imaju djecu s teškoćama (Gérain i Zech, 2018). O posljedicama izgaranja u roditeljskoj ulozi manje se istražuje i zna nego o uzročnicima, iako u obiteljskom kontekstu možemo očekivati negativne posljedice izgaranja i za roditelje i za obitelj. Vjerojatno je da roditelji koji su podloženi izgaranju imaju više poteškoća u roditeljstvu odnosno u realiziranju roditeljskih ciljeva, a kao posljedicu izgaranja u roditeljskoj ulozi, neka istraživanja navode narušeno mentalno zdravlje roditelja (depresivnost i ovisnička ponašanja) te poremećaje spavanja i intenzivnije sukobe s partnerom (Kawamoto i sur., 2018; Mikolajczak i sur., 2018a, van Bakel i sur., 2018).

Visoka očekivanja roditelja koja se manifestiraju perfekcionizmom u roditeljstvu i

posljedično izgaranjem u roditeljskoj ulozi nedovoljno su istražena u Hrvatskoj, a razlog je nepostojanje adekvatnih mjernih instrumenata za procjenu tih aspekata roditeljstva. Zasiurno se može pretpostaviti kako učinci roditeljskog ponašanja mogu biti pojačani ili oslabljeni osobnim značajkama roditelja (npr. perfekcionizmom), odnosno moderirati učinke pozitivnih i negativnih posljedica roditeljskog ponašanja na razvoj roditelja (osjećaj kompetentnosti u roditeljstvu ili izgaranja u roditeljskoj ulozi), ali i razvojne ishode djece. Pojašnjavanje navedenih odnosa varijabli zahtijeva dodatna istraživanja u Hrvatskoj. Roditeljski stres je proučavan u stranim (npr. Abidin 1997) i hrvatskim istraživanjima (Profaca i Arambašić, 2004), a izgaranje u roditeljskoj ulozi tek se nedavno detaljnije istražuje u nekoliko zemalja (Mikolajczak i sur., 2019; Sorkkila i Aunola, 2020; van Bakel i sur., 2018), a u Hrvatskoj nisu zabilježena istraživanja u tom području. Za procjenu izgaranja u roditeljstvu trenutno su dostupna dva mjerna instrumenta: *Parental Burnout Inventory* (PBI; Roskam i sur., 2017; van Bakel i sur., 2018) i *Parental Burnout Assessment* (PBA; Roskam i sur., 2018), kojima je moguće identificirati roditelje koji su u riziku za izgaranje u roditeljstvu.

Potpota roditeljima kroz edukativne programe

Posljednjih godina provodi se niz UNICEF-ovih akcija koje nastoje pružiti podršku roditeljima kroz razne edukativne programe koji podupiru kompetentno roditeljstvo. Polazišta takvih programa su neposredno vezana uz teoriju privrženosti (Bowlby, 1982) i integrativne modele roditeljstva (Bronfenbrenner, 1986; Belsky, 1984; Martin i Colbert, 1997; Stevenson-Hinde, 1998; van Bakel i Riksen-Waldraven, 2002). Primjerice, UNICEF-ova kam-

panja „Prve tri su najvažnije!“ ima za cilj osigurati podršku i edukacije namijenjene roditeljima kroz razvijanje vještina poticajnog roditeljstva. Razvijen je i zaseban program radionica za roditelje najmlađe djece „Rastimo zajedno“ u okviru UNICEF-ova programa „Prve tri su najvažnije!“. Zbog suradnje s Agencijom za odgoj i obrazovanje proširila se dostupnost ovog programa u mnogim vrtićima u Hrvatskoj, a sve s ciljem pružanja podrške zainteresiranim roditeljima. Hvalevrijedno je spomenuti da su u vrijeme pandemije roditeljima omogućene i *online* edukacije i nastavak sudjelovanja u programu prilagođen okolnostima suživota s virusom. Krajnji je cilj navedenih programa postići široku dostupnost, održivost, ali i visoku kvalitetu provedbe programa „Rastimo zajedno“ te razviti i druge srodne programe. Također, u okviru ovakvih programa svrha je omogućiti razmjenu znanja o roditeljstvu te biti podrška roditeljima u ispunjavanju njihove roditeljske uloge, djelujući na njihov subjektivan osjećaj kompetentnosti.

Zaključak i smjernice za buduća istraživanja

Istraživanja roditeljstva danas imaju brojna metodološka poboljšanja, veće mogućnosti organiziranja longitudinalnih studija u kojima se dinamička priroda roditeljstva dovodi u vezu s razvojnim promjenama djece i roditelja, ali i s promjenama društvenog konteksta u kojem se odvijaju interakcije djece i roditelja. Razvojna se psihologija već dugo usmjerava na proučavanje razvojnih ishoda djece te su učinci roditeljskog ponašanja na različite pozitivne i negativne dječje razvojne ishode uvelike istraživani. Takvim pristupom se roditelje razmatra u službi razvoja i najboljeg interesa njihove djece. Rjeđa su istraživanja u kojima su u fokusu roditelji, a osobito kvalitativna istraživanja koja

su usmjerena na subjektivna iskustva i brige roditelja djece različite dobi. Istraživanja trebaju usmjeriti pažnju i na roditeljsko iskustvo u općenitom smislu, ne fokusirajući se samo na roditeljske vještine i roditeljsko ponašanje već i na promjene i razvoj samih roditelja kao posljedice roditeljstva. Novija strana istraživanja o izgaranju u roditeljskoj ulozi naglašavaju važnost istraživanja psihološke dobrobiti roditelja i rizik, tj. negativne posljedice izgaranja u roditeljskoj ulozi i za roditelje i za obitelj (Mikolajczak i Roskam, 2018). Pored analiziranja stilova roditeljstva i dimenzija roditeljskog ponašanja te kompetentnosti u roditeljskoj ulozi, posebna pažnja se treba usmjeriti i na psihološku dobrobit roditelja kao posljedice roditeljske uloge. Danas se može istaknuti važna uloga stručnjaka (osobito psihologa) u edukaciji, savjetovanju i pomoći roditeljima da se osjećaju kompetentnijima u svojoj roditeljskoj ulozi, ali i povećana otvorenost obitelji prema raznim društvenim institucijama, uključujući i znanstvene institucije kao važne oblike podrške i educiranja. Psiholozi su orijentirani na mogućnosti sistematiziranja različitih roditeljskih postupaka i pojašnjenje kako različiti postupci roditelja utječu na ponašanje i osobnost djeteta, a koristeći se stečenim spoznajama, nastoje pomoći roditeljima u procesu odgoja njihova djeteta. S obzirom na to da je roditeljstvo zahtjevna uloga (Janisse i sur., 2009), trajno izlaganje velikom roditeljskom stresu može dovesti do izgaranja roditelja (Lindstrom i sur., 2011). Buduća istraživanja u ovom području prijeko su potrebna jer kratkoročne i dugoročne posljedice izgaranja roditelja mogu varirati ovisno o dobi djeteta (primjerice, osobito mala djeca mogu biti pogođenija), ali i trajanju osjećaja preplavljenosti i izgaranja u roditeljskoj ulozi. S obzirom na negativne posljedice izgaranja u roditeljskoj ulozi za roditelje i obitelj te izravnu prijetnju sigurnosti djece, potrebno se usmjeriti na istraživanje pojavnosti takvih problema kod roditelja u Hrvatskoj.

Potrebno je istaknuti da mnogi roditelji doživljavaju stres koji je povezan s njihovom zahtjevnom ulogom roditelja (Abidin, 1997; Raphael i sur., 2010), ali su i novi koronavirus (COVID-19) i učinci pandemije također potaknuli značajne promjene u svakodnevnom obiteljskom životu. Primjerice, roditelji su danas više zabrinuti za zdravlje djece i svojih bližnjih, brinu ih i obrazovne poteškoće djece zbog virtualnog školskog okruženja, pa čak i svakodnevne aktivnosti djece koje su danas zbog pandemije drugačije, odnosno smanjene. Istraživanja koja ispituju uvjete koji predviđaju roditeljsko izgaranje upućuju na nekoliko rizičnih čimbenika koji su posebno relevantni tijekom trenutne pandemije COVID-a-19. Konkretno, nezaposlenost roditelja, financijska nesigurnost, niska razina socijalne podrške obitelji i prijatelja te nedostatak slobodnog vremena povezani su s povećanim rizikom za izgaranje (Sorkkila i Aunola, 2020). U suvremenim okolnostima uzrokovanim pandemijom dostupnost socijalne podrške roditeljima je smanjena, a roditeljske obveze značajno su porasle. Mnogi roditelji su suočeni s radom od kuće, a istodobno su uključeni i u obrazovanje djece kroz niz aktivnosti virtualnog školovanja. Uz navedene povećane zahtjeve, mnogi su roditelji izgubili pristup uobičajenim aktivnostima u slobodno vrijeme koje su im pružale rasterećenje i odmor, kao što su bavljenje sportom ili druženje s prijateljima. Kod roditelja koji imaju poteškoće u pronalaženju vremena za sebe i pronalaženju ravnoteže između svojih osobnih, profesionalnih i roditeljskih zahtjeva i odgovornosti, zasigurno je istaknutiji rizik za izgaranje (Griffit, 2020). Iako su za većinu roditelja izazovi ovih suvremenih okolnosti prolazne i ne rezultiraju značajnim životnim utjecajem, prema nekim stranim istraživanjima za čak 5-20% roditelja (Roskam i sur., 2018; Séjourné i sur., 2018) stres povezan s roditeljstvom zbog pandemijskih okolnosti može eskalirati do razine roditeljskog izgara-

nja. Svrha ovog rada jest potaknuti istraživanja koncepta roditeljskog izgaranja u Hrvatskoj, uzimajući u obzir i izazove pandemije, ali i rapidan tehnološki razvoj i dostupnost različitih informacija o roditeljstvu.

LITERATURA

- Abidin, R. R. (1992). The determinants of parenting behavior. *Journal of Clinical Child Psychology*, 21, 407-412.
- Abidin, R. R. (1997). Parenting stress index: A measure of the parent child system. U C. Zalaquett, R. Woods (Ur.), *Evaluating stress: A book of resources* (str. 277-291). Lanham: Scarecrow Press, Inc.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: a theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>.
- Baranović, B. i Leinert Novosel, S. (2011). Koliko su žene u Hrvatskoj ravnopravne? Zaključci i preporuke. U Ž. Kamenov i B. Galić (Ur.), *Rodna ravnopravnost i diskriminacija u Hrvatskoj* (str. 255-269). Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu, Institut za društvena istraživanja.
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development*, 67, 3296-3319.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55, 83-96.
- Blanchard, M. A. i Heeren A. (2020). Why we should move from reductionism and embrace a network approach to parental burnout. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 174, 159-168.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss*. London: Hogarth Press.
- Bradley-Geist, J. C. i Olson-Buchanan, J. B. (2014). Helicopter parents: An examination of the correlates of over-parenting of college students. *Education and Training*, 56(4), 314-328.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22(6), 723-742.

- Burić, I., Macuka, I., Sorić, I. i Vulić-Prtorić, A. (2008). Samopoštovanje u ranoj adolescenciji: važnost uloge roditeljskog ponašanja i školskog dostignuća. *Društvena istraživanja*, 17(4-5), 887-906.
- Cummings, E. M., Davies, P. T. i Campbell, S. B. (2002). *Developmental psychopathology and family process: Theory, research, and clinical implications*. New York: The Guildford Press.
- Chen, Z. J. i Kaplan, H. B. (2001). Intergenerational transmission of constructive parenting. *Journal of Marriage and Family*, 63(1), 17-31. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2001.00017.x>
- Čudina-Obradović, M. i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Darling, N. i Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: an integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.
- Delale, E. A. (2011). Povezanost doživljaja roditeljske kompetentnosti i emocionalne izražajnosti s intenzitetom roditeljskog stresa majki. *Psihološki teme*, 20(2), 187-212.
- Duncan, L. G., Coatsworth, J. D. i Greenberg, M. T. (2009). A model of mindful parenting: Implications for parent-child relationships and prevention research. *Clinical Child & Family Psychology Review*, 12(3), 255-270. doi:10.1007/s10567-009-0046-3
- Duncan, L. G., Coatsworth, J. D., Gayles, J. G., Geier, M. H. i Greenberg, M. T. (2015). Can mindful parenting be observed? Relations between observational ratings of mother-youth interactions and mothers' self-report of mindful parenting. *Journal of Family Psychology*, 29(2), 276-282. <https://doi.org/10.1037/a0038857>
- Đorđević, M. i Maksimović, J. (2022). Neki aspekti istraživanja o uključivanju očeva u odgoj djece. *Ljetopis socijalnog rada*, 1(29), 125-147. <https://doi.org/10.3935/ljsr.v29i1.424>
- Eibach, R. P. i Mock, S. E. (2011). Idealizing parenthood to rationalize parental investments. *Psychological Science*, 22(2), 203-208. <https://doi.org/10.1177/0956797610397057>
- Faircloth, C. (2014). Intensive parenting and the expansion of parenting. U E. Lee, J. Bristow, C. Faircloth i J. Macvarish (Ur.), *Parenting culture studies* (str. 25-50). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/9781137304612_2
- Furutani, K., Kawamoto, T., Alimardani, M. i Nakashima, K. (2020). Exhausted parents in Japan: Preliminary validation of the Japanese version of the Parental Burnout Assessment. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 174, 33-49. <https://doi.org/10.1002/cad.20371>
- Gérain, P. i Zech, E. (2018). Does informal caregiving lead to parental burnout? Comparing parents having (or not) children with mental and physical issues. *Frontiers in Psychology*, 9, 884. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00884>
- Griffith, A. K. (2020). Parental burnout and child maltreatment during the COVID-19 pandemic. *Journal of Family Violence*, 1-7.
- Gronlund, A. (2007). More Control, Less Conflict? Job Demand-Control, Gender and Work-Family Conflict. *Gender, Work & Organization*, 14(5), 476-497. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0432.2007.00361.x>
- Hansen, T. (2012). Parenthood and happiness: A review of folk theories versus empirical evidence. *Social Indicators Research*, 108, 29-64.
- Hansotte, L., Nguyen, N., Roskam, I., Stinghlamber, F. i Mikolajczak, M. (2020). Are all burned out parents neglectful and violent? A latent profile. *Journal of Child and Family Studies*, 30, 158-168. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01850-x>
- Holden, G.W. (2010). *Parenting: A dynamic perspective*. London: Sage.
- Hubert, S. i Aujoulat, I. (2018). Parental burnout: When exhausted mothers open up. *Frontiers in Psychology*, 9, 1021. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01021>
- Janisse, H. C., Barnett, D. i Nies, M. A. (2009). Perceived Energy for Parenting: A New Conceptualization and Scale. *Journal of Child and Family Studies*, 18, 312.
- Kakihara, F., Tilton-Weaver, L., Kerr, M. i Stattin, H. (2010). The relationship of parental control to youth adjustment: do youths' feelings about their parents play a role? *Journal of Youth and Adolescence*, 39(12), 1442-1456. <https://doi.org/10.1007/s10964-009-9479-8>
- Kawamoto, T. i Furutani, K. (2018). The mediating role of intolerance of uncertainty on the relationships between perfectionism dimensions and psychological adjustment/maladjustment

- among mothers. *Personality and Individual Differences*, 122, 62–67. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.10.008>
- Kawamoto, T., Furutani, K. i Alimardani, M. (2018). Preliminary validation of Japanese version of the Parental Burnout Inventory and its relationship with perfectionism. *Frontiers in Psychology*, 9, 970. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00970>
- Keresteš, G. (2001). Roditeljsko ponašanje i obiteljska klima u obiteljima samohranih majka. *Društvena istraživanja*, 10(4-5), 903-925.
- Keresteš, G., Brković, I. i Kuterovac Jagodić, G. (2011). Doživljaj roditeljstva očeva i majki adolescenata. *Suvremena psihologija*, 14(2), 153-169.
- Keresteš, G., Brković, I., Kuterovac Jagodić, G. i Greblo, Z. (2012). Razvoj i validacija upitnika roditeljskog ponašanja. *Suvremena psihologija*, 15(1), 23–42.
- Kerr, M. i Stattin, H. (2000.). What parents know, how they know it, and several forms of adolescent adjustment: Further Support for a reinterpretation of monitoring. *Developmental Psychology*, 36(3), 366-380. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.36.3.366>
- Kerr, M., Stattin, H. i Burk, W. J. (2010). A reinterpretation of parental monitoring in longitudinal perspective. *Journal of Research on Adolescence*, 20(1), 39-64. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2009.00623.x>
- Khaleque, A. i Rohner, R. P. (2002). Perceived parental acceptance rejection and psychological adjustment: a meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 54-64. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00054.x>
- Koivunen, J. M., Rothaupt, J. W. i Wolfram, S. M. (2009). Gender dynamics and role adjustment during the transition to parenthood: Current perspectives. *The Family Journal*, 17, 323–328. <https://doi.org/10.1177/1066480709347360>
- Lacković-Grgin, K. (1994). *Samopoimanje mladih*. Naklada Slap.
- Lacković-Grgin, K. (2011). Doživljaj i praksa roditeljstva u različitim životnim razdobljima. *Društvena istraživanja*, 4(114), 1063-1083. <https://doi.org/10.5559/di.20.4.07>
- Le Vigouroux, S., Scola, C., Raes, M. E., Mikolajczak, M. i Roskam, I. (2017). The big five personality traits and parental burnout: Protective and risk factors. *Personality and Individual Differences*, 119, 216-219. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.07.023>
- Lebert, A., Dorard, G., Boujut, E. i Wendland, J. (2018). Maternal burnout syndrome: Contextual and psychological associated factors. *Frontiers in Psychology*, 9, 885. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00885>
- LeMoynes, T. i Buchanan, T. (2011). Does “hovering” matter? Helicopter parenting and its effect on well-being. *Sociological Spectrum*, 31(4), 399-418. <https://doi.org/10.1080/02732173.2011.574038>
- Lindstrom, C., Åman, J. i Norberg, A. L. (2011). Parental burnout in relation to sociodemographic, psychosocial and personality factors as well as disease duration and glycaemic control in children with Type 1 diabetes mellitus. *Acta Paediatrica*, 100(7), 1011–1017. <https://doi.org/10.1111/j.1651-2227.2011.02198.x>
- Liss, M. i Schiffrin, H. H. (2014). *Balancing the big stuff: finding happiness in work, family, and life*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers.
- Liss, M., Schiffrin, H. H., Mackintosh, V. H., Miles-McLean, H. i Erchull, M. J. (2013). Development and validation of a quantitative measure of intensive parenting attitudes. *Journal of Child and Family Studies*, 22, 621–636. <https://doi.org/10.1007/s10826-012-9616-y>
- Macuka, I. (2007). *Uloga determinanti roditeljskog ponašanja u objašnjenju internaliziranih i eksternaliziranih problema u djece*. [Neobjavljen magistarski rad]. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Macuka, I. (2010). Osobne i kontekstualne odrednice roditeljskog ponašanja. *Suvremena psihologija*, 13(1), 63-81.
- Macuka, I. (2011). *Uloga obitelji i emocionalne regulacije u prilagodbi mladih adolescenata*. [Neobjavljena doktorska disertacija]. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Macuka, I. i Burić, I. (2015). Školski uspjeh mladih adolescenata: važnost uloge osobnih i obiteljskih čimbenika. *Društvena istraživanja*, 24(4), 487-507. <https://doi.org/10.5559/di.24.4.02>
- Macuka, I., Smojver-Ažić, S. i Burić, I. (2012). Posredujuća uloga emocionalne regulacije u od-

- nosu roditeljskog ponašanja i prilagodbe mladih adolescenata. *Društvena istraživanja*, 21(2), 383-403. <https://doi.org/10.5559/di.21.2.05>
- Mandarić Vukušić, A. (2018). Self-evaluation of parental competence: Differences between parents with pedagogical and non-pedagogical professions. *World Journal of Education*, 8(2), <https://doi.org/10.5430/wje.v8n2p1>
- Martin, C. A. i Colbert, K. K. (1997). *Parenting - A Life Span Perspective*. New York: McGraw-Hill.
- McCaffrey, S. (2015). Mindfulness in Parenting Questionnaire (MIPQ): Development and validation of a measure of mindful parenting. [Neobjavljena doktorska disertacija]. Nova Southeastern University. https://nsuworks.nova.edu/cps_stuuetd/81
- Mikolajczak, M. i Roskam, I. (2018). A theoretical and clinical framework for parental burnout: The Balance between Risks and Resources. *Frontiers in Psychology*, 9, 886. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00886>
- Mikolajczak, M., Brianda, M. E., Avalosse, H. i Roskam, I. (2018a). Consequences of parental burnout: a preliminary investigation of escape and suicidal ideations, sleep disorders, addictions, marital conflicts, child abuse and neglect. *Child Abuse and Neglect*, 80, 134- 145. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.03.025>
- Mikolajczak, M., Gross, J. J. i Roskam, I. (2019). Parental Burnout: What Is It, and Why Does It Matter? *Clinical Psychological Science*, 7(6), 1319-1329. <https://doi.org/10.1177/2167702619858430>
- Mikolajczak, M., Gross, J. J., Stinghamer, F., Lindahl Norberg, A. i Roskam, I. (2020). Is Parental Burnout distinct from job burnout and depressive symptoms? *Clinical Psychological Science*, 8(4), 673-689. <https://doi.org/10.1177/2167702620917447>
- Mikolajczak, M., Raes, M. E., Avalosse, H. i Roskam, I. (2018b). Exhausted parents: Socio-demographic, child-related, parent-related, parenting and family-functioning correlates of parental burnout. *Journal of Child and Family Studies*, 27(2), 602-614. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0892-4>
- Milić Babić, M. (2012). Neke odrednice roditeljskog stresa u obiteljima djece s teškoćama u razvoju. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 48(2), 66-75.
- Nelson, L. J. i Barry, C. M. (2005). Distinguishing features of emerging adulthood: The role of self-classification as an adult. *Journal of Adolescent Research*, 20, 242-262. <https://doi.org/10.1177/0743558404273074>
- Nelson, L. J., Padilla-Walker, L. M. i Nielson, M. G. (2015). Is hovering smothering or loving? An examination of parental warmth as a moderator of relations between helicopter parenting and emerging adults' indices of adjustment. *Emerging Adulthood*, 3, 282-285. <https://doi.org/10.1177/2167696815576458>
- Nelson, L. J., Padilla-Walker, L. M., Carroll, J. S., Madsen, S. D., Barry, C. M. i Badger, S. (2007). "If you want me to treat you like an adult, start acting like one!" Comparing the criteria that emerging adults and their parents have for adulthood. *Journal of Family Psychology*, 21(4), 665-674. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.4.665>
- Nelson, M. K. (2010). *Parenting out of control: Anxious parents in uncertain times*. New York: University Press.
- Nelson, S. K., Kushlev, K., English, T., Dunn, E. W. i Lyubomirsky, S. (2013). In defense of parenthood: Children are associated with more joy than misery. *Psychological Science*, 24, 3-10. <https://doi.org/10.1177/0956797612447798>
- Nentwich, J. C. (2008). New fathers and mothers as gender troublemakers? Exploring discursive constructions of heterosexual parenthood and their subversive potential. *Feminism & Psychology*, 18, 207-230. <https://doi.org/10.1177/0959353507088591>
- Obradović, J. i Čudina-Obradović, M. (2003). Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, 10(1), 45-68. <https://doi.org/10.3935/rsp.v10i1.139>
- Ohan, J. L., Leung, D. W. i Johnston, C. (2000). The parenting sense of competence scale: Evidence of stable factor structure and validity. *Canadian Journal of Behavioral Science*, 32(4), 218-251. <https://doi.org/10.1037/h0087122>
- Padilla-Walker, L. M. i Nelson, L. J. (2012). Black hawk down? Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of Adolescence*, 35(5), 1177-1190. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.03.007>

- Padilla-Walker, L. M., Son, D. i Nelson, L. J. (2019). Profiles of Helicopter Parenting, Parental Warmth, and Psychological Control During Emerging Adulthood. *Emerging Adulthood*, 3(4), 1-13. <https://doi.org/10.1177/2167696818823626>
- Profaca, B. i Arambašić, L. (2004). Upitnik izvora i intenziteta roditeljskog stresa. *Suvremena psihologija*, 7(2), 243-260.
- Raboteg-Šarić, Z. i Sakic, M. (2014). Relations of parenting styles and friendship quality to self-esteem, life satisfaction and happiness in adolescents. *Applied Research in Quality of Life*, 9(3), 749-765. <https://doi.org/10.1007/s11482-013-9268-0>
- Raphael, J.L., Zhang Y., Liu H. i Giardino A.P. (2010). Parenting stress in US families: implications for pediatric healthcare utilization. *Child: Care, Health and Development*, 36(2), 216-224. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2009.01052.x>
- Reić Ercegovac, I. (2010). Subjektivna dobrobit tijekom tranzicije u roditeljstvo. [Neobjavljena doktorska disertacija]. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Reić Ercegovac, I. i Ljubetić, M. (2021). Svjesnost u roditeljstvu majki i očeva djece različite dobi: Validacija hrvatske inačice upitnika. *Psihološki teme*, 28(2), 397-418. <https://doi.org/10.31820/pt.28.2.9>
- Reić Ercegovac, I. i Penezić, Z. (2012). Subjektivna dobrobit bračnih partnera prilikom tranzicije u roditeljstvo. *Društvena istraživanja*, 21(2), 341-361. <https://doi.org/10.5559/di.21.2.03>
- Riley, D. i Steinberg, J. (2004). Four popular Stereotypes About Children in Self-Care: Implications for Family Life Educators. *Family Relations*, 53, 95-101.
- Roelofs, J., Meesters, C., ter Huurne, M., Bamelis, L. i Muris, P. (2006). On the links between attachment style, parental rearing behaviors, and internalizing and externalizing problems in nonclinical children. *Journal of Child and Family Studies*, 15, 319-332.
- Rohner, R. P. (2004). The acceptance-rejection syndrome. Universal correlates of parental acceptance-rejection. *American Psychologist*, 59(8), 830-840. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.830>
- Roskam, I., Brianda, M.E. i Mikolajczak, M. (2018). A step forward in the conceptualization and measurement of parental burnout: the parental burnout assessment (PBA). *Frontiers in Psychology*, 9, 758. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00758>
- Roskam, I., Raes, M. E. i Mikolajczak, M. (2017). Exhausted parents: Development and preliminary validation of the Parental Burnout Inventory. *Frontiers in Psychology*, 8, 163. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00163>
- Ryan, R. M. i Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. New York, NY: Guilford Press.
- Ryan, R. M., Deci, E. L. i Vansteenkiste, M. (2016). Autonomy and autonomy disturbances in self-development and psychopathology: Research on motivation, attachment, and clinical process. U D. Cichetti (Ur.), *Developmental psychopathology* (str. 1- 54). New York, NY, US: Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781119125556.devpsy109>
- Schiffrrin, H. H. i Liss, M. (2017). The effects of helicopter parenting on academic motivation. *Journal of Child and Family Studies*, 26, 1472-1480.
- Schiffrrin, H. H., Erchull, M. J., Sendrick, E., Yost, J. C., Power, V. i Saldanha, E. R. (2019). The effects of maternal and paternal helicopter parenting on the self-determination and well-being of emerging adults. *Journal of Child and Family Studies*, 28(12), 3346-3359. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01513-6>
- Schiffrrin, H. H., Liss, M., Miles-McLean, H., Geary K. A., Erchull M. J. i Tashner, T. (2014). Helping or hovering? The effects of helicopter parenting on college students' well-being. *Journal of Child and Family Studies*, 23, 548-557. doi: 10.1007/s10826-013-9716-3
- Segrin, C., Wozidlo, A., Givertz, M. i Montgomery, N. (2013). Parent and child traits associated with overparenting. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 32(6), 569-595. <https://doi.org/10.1521/jscp.2013.32.6.569>
- Segrin, C., Wozidlo, A., Givertz, M., Bauer, A. i Murphy, M. T. (2012). The association between overparenting, parent-child communication, and entitlement and adaptive traits in adult chil-

- dren. *Family Relations*, 61(2), 237-252. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2011.00689.x>
- Séjourné, N., Sanchez-Rodriguez, R., Leboullenger, A. i Callahan, S. (2018). Maternal burnout: an exploratory study. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 36(3), 276-288. <https://doi.org/10.1080/02646838.2018.1437896>
- Smojver-Ažić, S., i Martinac Dorčić, T. (2010). Povezanost osobina ličnosti i nekih karakteristika obiteljskoga funkcioniranja sa psihičkim simptomima majki i očeva. *Društvena istraživanja*, 19(105-106), 209-231.
- Snell, W. E., Overbey, G. A. i Brewer, A. L. (2005). Parenting perfectionism and the parenting role. *Personality and Individual Differences*, 39(3), 613-624. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2005.02.006>
- Sočo, M. i Keresteš, G. (2011). Roditeljsko ponašanje zaposlenih roditelja: povezanost s objektivnim obilježjima posla i subjektivnim doživljajem odnosa roditeljske i radne uloge. *Društvena istraživanja*, 20(3), 647-669. <https://doi.org/10.5559/di.20.3.03>
- Soenens, B., Vansteenkiste, M. i Luyten, P. (2010). Toward a domain-specific approach to the study of parental psychological control: Distinguishing between dependency oriented and achievement-oriented psychological control. *Journal of Personality*, 78(1), 217-256. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2009.00614.x>
- Sorkkila, M. i Aunola, K. (2020). Risk factors for parental burnout among Finnish parents: the role of socially prescribed perfectionism. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 648-659. doi: 10.1007/s10826-019-01607-1.
- Stattin H., Enebrink P., Özdemir M. i Giannotta F. (2015). A national evaluation of parenting programs in Sweden: the short-term effects using an RCT effectiveness design. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 83(6), 1069-1084. doi: 10.1037/a0039328.
- Steinberg, L. (2001). We know some things: Parent-adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11(1), 1-19. <https://doi.org/10.1111/1532-7795.00001>
- Stevenson-Hinde, J. (1998.) Parenting in different cultures: Time to focus. *Developmental Psychology*, 34, 698-700.
- Tokić, A. (2008). Suvremene spoznaje u istraživanju povezanosti roditeljstva i adolescentske prilagodbe. *Društvena istraživanja*, 17(6), 1133-1155.
- Townshend, K., Jordan, Z., Stephenson, M. i Tsey K. (2016). The effectiveness of mindful parenting programs in promoting parents' and children's wellbeing: a systematic review. *JBI Database of Systematic Reviews and Implementation Reports*, 14, 139-180.
- van Bakel, H. J. i Riksen-Walraven, J.M. (2002). Parenting and development of one-years-olds: Links with parental, contextual, and child characteristics. *Child Development*, 73(1), 256-273. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00404>
- van Bakel, H. J., van Engen, M. L. i Peters, P. (2018). Validity of the Parental Burnout Inventory among Dutch employees. *Frontiers in Psychology*, 9, 697. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00697>
- Van Ingen, D. J., Freiheit, S. R., Steinfeldt, J. A., Moore, L. L., Wimer, D. J., Knutt, A. D. i Roberts, A. (2015). Helicopter parenting: The effect of an overbearing caregiving style on peer attachment and self-efficacy. *Journal of College Counseling*, 18, 7-20. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1882.2015.00065.x>

Review of contemporary challenges in parenting

Abstract: This paper provides an overview of contemporary topics in parenting research and discusses the consequences of parenthood on the development and adaptation of parents due to parenting experiences. Considering the integrative theoretical model (Bronfenbrenner, 1986), contemporary research on parenting observes the influences and consequences of parenthood. However, most research focuses on children's developmental outcomes, and such an approach considers parents only in the service of the child's development. In general, the challenges of parenthood and the well-being of parents of children in different developmental stages raise many research questions, especially when children are in pre-adulthood. New approaches in the field of parenting psychology in Croatia should consider personal experiences and development of parents resulting from parenthood with reference to the dynamics of family relationships through parenting stages. The dynamics of the modern family, the expectations, and aspirations of parents today, facing the challenges of the pandemic, rapid technological development and the availability of information are only some factors that could affect the subjective experience of parenting. The paper will highlight current knowledge in the field of parenting, the psychological well-being of parents, and guidelines that foreign research emphasizes and may be useful for future research on parenting in Croatia.

Key words: integrative theoretical model of parenting, optimal parenting, psychological well-being of parents, helicopter parenting, parenting perfectionism, parental burnout

---

NOTE: This research was supported by the institutional research project of the University of Zadar "Parenting Today: Experiences and Challenges" (IP:01.2021.10)

Korespondencija: imorand@unizd.hr

Primljeno	25. 3. 2022.
Ispravljeno	14. 11. 2022.
Prihvaćeno	16. 11. 2022.
Online:	12. 12. 2022.